

انتشارات سوره مهر (وابسته حوزه هنری)

تعداد سیاست فرهنگی

نویسنده: دکتر دیوید تراسبی

مترجم: دکتر سوسن علایی

چاپ و تصافی: چاپ سپهر

چاپ اول: ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۵۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۷۵-۷۸۷-۷

سرشناسه: تراسبی، دیوید

Throsby, C. David

عنوان و نام پدیدآور: اقتصاد سیاست فرهنگی / نویسنده دیوید

تراسبی؛ مترجم: سوسن علایی،

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات سوره مهر، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۴۵۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۷۵-۷۸۷-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: The economics of cultural

policy, 2010.

موضوع: سیاست فرهنگی -- جنبه های اقتصادی

موضوع: کالاهای فرهنگی -- صنعت و تجارت

شناسه افزوده: علایی، سوسن، ۱۳۳۱ - مترجم

شناسه افزوده: شرکت انتشارات سوره مهر

رده بندی کنگره: ۷۱۳۹۳/۷۱۳۹۳

رده بندی دیویی: ۳۰۶

شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۶۱۰۸۶

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، پلاک ۲۳

صندوق پستی: ۱۵۸۱۵-۱۱۴۴

تلفن: ۶۱۹۴۲ سامانه پیامک: ۳۰۰۰۵۳۱۹

تلفن مرکز بختی (بمخ خط): ۶۶۴۶۰۹۹۲ فکس: ۶۶۴۶۰۹۹۱

www.sorehmeir.ir

نقل و چاپ نوشته ها منوط به اجازه رسمی از ناشر است.

فهرست

- پیش‌گفتار مترجم / ۹
پیش‌گفتار مؤلف / ۱۷
فصل ۱: معرفی کتاب / ۲۳
سیمای متغیر سیاست فرهنگی / ۲۳
واکنش سیاست / ۳۰
رئوس مطالب کتاب / ۳۴
فصل ۲: گستره سیاست فرهنگی / ۴۳
مقدمه / ۴۳
کالاها و خدمات فرهنگی / ۴۵
ارزش و ارزش‌گذاری / ۴۸
ترکیب بخش فرهنگی / ۵۷
تولید، توزیع و مصرف / ۶۷
سیاست فرهنگی در مدیریت دولتی / ۶۷
نتیجه‌گیری / ۶۹

فصل ۳: فرایند سیاست گذاری / ۷۳

مقدمه / ۷۴

اهداف اقتصادی سیاست فرهنگی / ۷۶

اهداف هنری و فرهنگی سیاست فرهنگی / ۸۹

ابزار / ۹۴

نظارت و ارزیابی / ۱۰۶

نتیجه گیری / ۱۱۰

فصل ۴: سیاست هنری / ۱۱۳

مقدمه / ۱۱۳

سیاست هنری فعلی چگونه است؟ / ۱۱۶

حمایت مستقیم / ۱۲۳

حمایت غیرمستقیم / ۱۳۸

نقش هنرمندان / ۱۴۹

نتیجه گیری / ۱۵۴

ضمیمه فصل ۴ / ۱۵۵

فصل ۵: صنایع فرهنگی / ۱۵۹

مقدمه / ۱۵۹

مفهوم سازی نقش صنایع فرهنگی در اقتصاد / ۱۶۲

ارزیابی نقش اقتصادی صنایع فرهنگی / ۱۶۸

پویایی صنعت: رشد اقتصادی و فرهنگی / ۱۷۵

استراتژی‌های سیاستی برای صنایع فرهنگی / ۱۷۹

نتیجه گیری / ۱۸۳

فصل ۶: میراث فرهنگی / ۱۸۵

مقدمه / ۱۸۶

میراث فرهنگی به عنوان یک دارایی / ۱۸۸

ارزش / ۱۸۹

مسائل سیاست گذاری در مدیریت میراث فرهنگی / ۱۹۸

سیاست عمومی و میراث فرهنگی ساخته شده / ۲۰۴

سیاست عمومی و میراث منقول / ۲۱۱
سیاست عمومی و میراث ناملموس / ۲۱۷
ابعاد بین‌المللی سیاست میراث فرهنگی / ۲۱۸
نتیجه‌گیری / ۲۲۱
فصل ۷: فرهنگ در توسعه شهری و منطقه‌ای / ۲۲۳
مقدمه / ۲۲۳
مفاهیم / ۲۲۶
حالاقت در محیط شهری / ۲۳۱
نقش معماری / ۲۳۹
نتایج سیاست‌ها / ۲۴۴
فصل ۸: گردشگری / ۲۴۹
مقدمه / ۲۵۰
ابعاد اقتصادی گردشگری / ۲۵۲
مسائل فرهنگی در گردشگری جمعی / ۲۶۰
گردشگری فرهنگی، بازاری هدفمند / ۲۶۱
نتایج سیاست‌ها / ۲۶۴
فصل ۹: فرهنگ در اقتصاد بین‌الملل / ۲۶۷
مقدمه / ۲۶۷
تجارت فرهنگی / ۲۶۸
مسائل غیرتجاری در روابط فرهنگی بین‌المللی / ۲۸۳
نتیجه‌گیری / ۲۸۹
فصل ۱۰: تنوع فرهنگی / ۲۹۱
مقدمه / ۲۹۱
ارزش تنوع فرهنگی / ۲۹۲
خاستگاه تنوع فرهنگی، موضوع مهم سیاست فرهنگی / ۲۹۵
روند کنوانسیون یونسکو / ۳۰۰
پیامدهای سیاستی / ۳۰۲
نتیجه‌گیری / ۳۰۵

فصل ۱۱: آموزش هنر /

مقدمه /

تجزیه و تحلیل اقتصادی آموزش /

آموزش هنر در مدارس /

آموزش و پرورش هنرمندان /

آموزش، عامل تعیین کننده مصرف محصولات هنری /

نتیجه گیری /

فصل ۱۲: نقش فرهنگ در توسعه اقتصادی /

مقدمه /

نقش فرهنگ در توسعه /

فرهنگ و پایداری /

پیامدهای سیاستی /

نتیجه گیری /

فصل ۱۳: مالکیت معنوی /

مقدمه /

مبنای اقتصادی کپی رایت /

احقاق حقوق هنرمندان:

منطق اقتصادی تشکیل سازمان های اجرایی /

تأثیر فناوری های نوین /

قانون بین المللی کپی رایت /

نقش کپی رایت در توسعه /

نتیجه گیری /

فصل ۱۴: آمار فرهنگی /

مقدمه /

انواع آمار فرهنگی /

برخی آمارها با هدف ویژه /

چارچوب جدید آمار فرهنگی /

نتیجه گیری /

فصل ۱۵: نتیجه گیری /

پیش‌گفتار مترجم

آثار فرهنگی جهانی شدن با نگرانی‌های بسیاری روبه‌رو شده است. این نگرانی به‌ویژه در جهان در حال توسعه، که تحت سیطره گسترش بی‌حدومرز بازار کالاهای فرهنگی قرار دارند، مرتب ابراز می‌شود. از سوی دیگر توسعه فناوری‌های نوین ارتباطی هم موجب انتقال سریع پیام‌ها و نمادهای فرهنگی در جهان شده و احساس همسان‌سازی را پدید آورده است. این تحولات به لحاظ اقتصادی در شرایطی اتفاق افتاده است که برنامه اقتصاد نتولیرال در جهت کوچک‌سازی دولت‌ها و کاهش سهم بودجه‌های عمومی برای حمایت از فرهنگ و هنر تنظیم شده است. پژوهش‌های متعدد هم حکایت از فشار مالی بر هنرمندان و کاهش درآمد آنان دارد. این رویدادها در سال‌های اخیر اثر عمیقی بر شکل و جهت‌گیری سیاست‌های فرهنگی در

جهان گذاشته است. در حالی که سیاست فرهنگی هم به بخش مهمی از سیاست‌های عمومی دولت‌ها در همه سطوح محلی و ملی و بین‌المللی تبدیل شده است.

پروفسور دیوید تراسبی، استاد برجسته دپارتمان اقتصاد دانشگاه مکواری^۱، به عنوان اقتصاددانی متخصص و علاقه‌مند به اقتصاد فرهنگ و هنر، شهرتی جهانی یافته است. وی مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد خود را از دانشگاه سیدنی و مدرک دکترای اقتصاد را از دانشکده اقتصاد لندن گرفته و در سال ۲۰۰۸ به عنوان عضو ممتاز انجمن اقتصاد فرهنگ بین‌الملل انتخاب شده است.

تراسبی به موضوعاتی چون نقش فرهنگ در توسعه اقتصادی، وضعیت اقتصادی هنرمندان، اقتصاد هنرهای نمایشی، صنایع خلاق، اقتصاد میراث فرهنگی و رابطه سیاست‌های فرهنگی و اقتصادی، و همچنین اقتصاد آموزش و پرورش و اقتصاد محیط‌زیست علاقه‌مند است و چند جلد کتاب و گزارش‌ها و مقالات متعددی در این زمینه‌ها در نشریات مختلف به چاپ رسانده است.

تراسبی، علاوه بر اشتغال در عرصه‌های دولتی و دانشگاهی، عضو تعدادی از کمیته‌های علمی و تخصصی در سطح ملی و بین‌المللی و نیز مشاور شماری از سازمان‌های بین‌المللی از جمله OECD، UNESCO، UNCTAD، FAO، و بانک جهانی و از اعضای هیئت تحریریه چندین نشریه است؛ از جمله مجله اقتصاد فرهنگ، نشریه بین‌المللی سیاست‌های فرهنگی، مجله آسیا و اقیانوسیه هنر، مجله شعر، و نشریه مدیریت فرهنگی و مالکیت فرهنگی.

انتشارات دانشگاه کمبریج در سال ۲۰۰۱ کتاب اقتصاد و فرهنگ را از این نویسنده منتشر کرد که به هفت زبان، از جمله زبان فارسی،

1. Macquarie University

ترجمه شده است. کتاب حاضر ترجمه کتاب جدید وی به نام اقتصاد سیاست فرهنگی است که مکمل کتاب قبلی نویسنده است و در سال ۲۰۱۰ دانشگاه کمبریج آن را به چاپ رساند و یکی از کتاب‌های خوب و کامل در این زمینه است.

تراسی بر این باور است که اقتصاد در هر دو سطح خرد و کلان می‌تواند مطالب زیادی برای درک نحوه پرداختن به هنر و فرهنگ برای استفاده در تدوین و اجرای سیاست دولت‌ها ارائه کند. از نظر وی تهیه و اعمال سیاست فرهنگی در شرایط فعلی، که دامنه این سیاست از تمرکز بر هنرهای خلاق فراتر رفته و صنایع فرهنگی و خلاق جدیدی همچون صنایع فرهنگی و طبقه خلاق و شهرهای فرهنگی را نیز در بر گرفته است، نیازمند درک بهتری از رابطه متقابل و پیچیده میان اقتصاد و فرهنگ است. از نظر وی، انتخاب یک استراتژی خاص سیاست فرهنگی در این شرایط به توجیه اقتصادی نیاز دارد. تراسی استفاده از تئوری‌های اقتصادی را در تجزیه و تحلیل سیاست فرهنگی، خصوصاً در شرایطی که اهمیت مسائل فرهنگی به‌تنهایی برای توجیه دخالت دولت کافی نباشد، ضروری می‌داند. بر این اساس، وی در این کتاب به تجزیه و تحلیل سیاست‌های فرهنگی با استفاده از اصول اقتصاد نظری و کاربردی پرداخته و بحث جامعی درباره کمک‌هایی که علم اقتصاد می‌تواند به تجزیه و تحلیل سیاست‌های فرهنگی بکند ارائه کرده است.

تراسی بر این باور است که در حالی که در دنیای معاصر بخش اعظم سیاست‌های دولت‌ها بر اساس شرایط و ضوابط اقتصادی تعیین می‌شود سیاست فرهنگ و هنر اگر نتواند رابطه خود را با سیاست اقتصادی اثبات کند، با خطر نادیده گرفته شدن مواجه

می‌شود و اهمیت خود را بیش از پیش از دست می‌دهد. به همین دلیل او در این کتاب در پی توصیف این ارتباط برآمده است. بدین ترتیب هدف وی پر کردن خلأ موجود در ادبیات سیاست فرهنگی از طریق تجزیه و تحلیل فرآیند سیاست‌گذاری فرهنگی از منظر کلان اقتصادی است.

در شیوه تنظیم و نگارش کتاب، سه فصل نخست و فصل پایانی متمایز از سایر مطالب کتاب سامان یافته است. از آنجا که موضوع اصلی کتاب ارائه تعاریف است، سه فصل اول کتاب به تعاریف اصلی پرداخته است. فصل اول به مقدمه و معرفی کتاب و فصل دوم به تعریف کالاها و خدمات فرهنگی، ارزش اقتصادی و ارزش فرهنگی به عنوان مفاهیم بنیادی اختصاص یافته است. در ادامه این فصل هم ترکیب بخش فرهنگ و تعابیری چون تولید، توزیع، و مصرف هنر و فرهنگ به عنوان یک فرآیند اقتصادی توضیح داده شده است. در فصل سوم فرآیند سیاست‌گذاری دولت از منظر اقتصادی بحث شده است. بدین منظور ابتدا مجموعه اهداف مهم اقتصادی دولت‌ها و سپس تدابیر لازم جهت دستیابی به آن اهداف همچون سیاست‌های مالی، مداخلات تنظیمی، و غیره تشریح شده است. در پایان فصل هم نظارت و ارزیابی نتایج اقتصادی و فرهنگی و همچنین موفقیت یا شکست برنامه‌ها و استراتژی‌های سیاستی مطرح شده است.

در واقع می‌توان گفت در این فصل‌ها ارزیابی جامعی از وضعیت جاری سیاست فرهنگی و نحوه تفسیر آن به عنوان بخشی از فرآیند سیاست‌گذاری عمومی دولت‌ها در دنیای مدرن ارائه شده است. در هر یک از فصل‌های چهارم تا چهاردهم هم یکی از حوزه‌های خاص سیاست‌گذاری فرهنگی بررسی شده است.

در فصل چهارم مباحثی چون سیاست‌گذاری، توجیه اختصاص بودجه دولتی، تعیین سطح مطلوب کمک‌ها، و تصمیم‌گیری دربارهٔ ایزارها و مجاری مناسب تخصیص منابع مالی بحث شده است. هنرهای خلاق به عنوان بخش اصلی صنایع فرهنگی در فصل پنجم مطرح شده است. ابتدا تعاریف صنایع فرهنگی و خلاق و تفاوت آن‌ها و سپس روش‌های مختلف شناسایی، ارزیابی، و تجزیه و تحلیل سهم اقتصادی صنایع فرهنگی توصیف شده است. در پایان فصل هم دربارهٔ جهت‌گیری‌های سیاستی در قبال صنایع فرهنگی بر حسب سهم اقتصادی و ارزش فرهنگی این صنایع بحث شده است. سیاست دولت دربارهٔ میراث فرهنگی از بخش‌های مهم بیانیه‌های سیاست فرهنگی است که در فصل ششم با شناسایی انواع میراث فرهنگی به عنوان اجزای سرمایه فرهنگی تبیین شده است. در این فصل دربارهٔ چگونگی تعیین و ارزیابی ارزش اقتصادی میراث فرهنگی و ارزش فرهنگی آن‌ها بحث شده است. در فصل هفتم، نقش هنر و فرهنگ در توسعه شهری و مفاهیم اصلی مرتبط با اقتصاد بخش هنر و فرهنگ در رشد شهرها توضیح داده شده است. گروه‌ها و خوشه‌های خلاق، شهر خلاق، و همچنین اهمیت معماری در کمک به حیات فرهنگی شهرها از موضوعات مورد توجه در این فصل است.

بحث در زمینه گردشگری فرهنگی با نقشی که گردشگری در اقتصاد ملی و منطقه‌ای و محلی ایفا می‌کند موضوع فصل هشتم کتاب است. این فصل تأثیر پروژه‌های خاص در این زمینه، گردشگری پایدار، و انواع گردشگری فرهنگی را همراه برخی ملاحظات سیاست‌گذاری مطرح کرده است. در فصل نهم موضوع

فرهنگ در اقتصاد جهان و تجارت جهانی و استثنایذیری کالاهای فرهنگی و نظرات موافق و مخالف با آن، صدور «ثروت‌های ملی»، و بازگرداندن دارایی‌های فرهنگی تبیین شده است. در پایان فصل هم موضوعات غیر تجاری در روابط فرهنگی بین‌المللی، از جمله مبادلات فرهنگی و دیپلماسی فرهنگی و گفت‌وگوی میان فرهنگی، بررسی شده است.

فصل دهم به تنوع فرهنگی و ارزش آن، تنوع زیستی، خاستگاه اصلی شناخت تنوع فرهنگی، و مباحث پیرامون آن‌ها پرداخته است. فصل یازدهم مباحث متنوع و مهمی چون سیاست فرهنگی و سیاست آموزشی و روابط متقابل میان فرهنگ و آموزش، اقتصاد بخش آموزش، و حوزه‌های آموزش هنر و سیاست‌های آموزشی را در بر گرفته و با بررسی شاخص‌های مصرف محصولات هنری خاتمه یافته است. فصل دوازدهم به نقش فرهنگ در توسعه اقتصادی پرداخته است. در این فصل مفهوم نسبتاً جدید توسعه فرهنگی پایدار معرفی شده و راهکارهایی برای اجرای آن مطرح شده است. در فصل سیزدهم مبانی اقتصادی کی‌رایت و مشکلات اجرای آن، تحول در روش‌های توزیع و مصرف برخی تولیدات فرهنگی مانند محصولات صوتی-تصویری، و آثار زیانباری که بر حقوق مؤلفان دارد همراه تدابیری که می‌توان برای مقابله با این مشکلات به کار برد تشریح شده است. در فصل چهاردهم انواع آمار فرهنگی، از جمله داده‌های مربوط به عملکرد صنایع فرهنگی، اشتغال، و قیمت‌ها که توسط نهادهای دولتی یا پژوهشگران مستقل گردآوری می‌شوند تبیین شده است. مشکلات مربوط به مقایسه داده‌ها در کشورهای مختلف و راه‌های رسیدن به انسجام بیشتر در آمارهای ملی در حوزه فرهنگ هم مطرح

شده است. فصل‌نهایی کتاب هم به موضوعاتی چون مشروعیت مطالعات سیاست فرهنگی پرداخته تا نشان دهد که علم اقتصاد به درک سیاست فرهنگی کمک می‌کند.

بدین ترتیب این کتاب مباحث جامعی از موضوعات اقتصاد فرهنگ را به شیوه‌ای نظام‌مند ارائه کرده که هم اصول بنیادی و تعاریف و هم پیامدها و دستاوردهای آن موضوعات را در سیاست‌گذاری فرهنگی شامل می‌شود.

در ترجمه کتاب تلاش شده است ضمن پابندی به متن اصلی مباحث اقتصادی تا حد ممکن به زبان ساده و روشن ترجمه شود تا برای دانشجویان و خوانندگان ناآشنا با مباحث اقتصادی قابل درک باشد. با این حال امید می‌رود که اشکالات موجود در ترجمه با نظرات استادان محترم و دانشجویان علاقه‌مند مرتفع گردد.

در پایان از زحمات انتشارات سوره مهر به ویژه جناب آقای حمزه زاده و همکاران ایشان برای چاپ و انتشار کتاب صمیمانه تشکر می‌کنم.

سوسن علائی

اسفند ۱۳۹۲